

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

"Təsdiq edirəm"
Tədrisin təşkili və təlim texnologiyaları üzrə
prorektor: dos. Z. İ. Məmmədov
"14" 02 2025-ci il.

Fənn sillabusu

İxtisas :050704"Baytarlıq təbabəti"

Fakültə:"Baytarlıq"

Kafedra:"Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri"

I.Fənn haqqında məlumat

Fənnin adı: "S/F: Diyar Paratiziologiyası" (Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi Lənkəran Dövlət Universitetinin Elmi Şurasının 05.04.2023 – cü il tarixli 06 sayılı qərarı ilə nəşr hüququ (qrif) verilmişdir.

Kodu:IPFS-B09

Tədris ili :IV(2024/2025)

Semestr:VIII

Tədris yükü:Cəmi:180 saat. Auditoriyadan kənar 120 saat: Auditoriya saati 60 saat. (30 müəhazirə;30 saat laboratoriya)

Tədris forması : Əyani

Tədris dili : Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit:6

Auditoriya N: 409

Saat : II gün- 2-ci saat (müh.); IV gün - 2-ci saat lab.

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı,soyadı,elmi dərəcəsi və elmi adı: Bilalov Rəhim Məmiş oğlu. Bayt.e.ü.f.d.,dosent

Məsləhət günləri və saati:

Kafedranın ünvanı : Lənkəran ş., Fiziki küç., 170-a

E-mail ünvanı : rahim19511951@mail.ru

III.Tövsiyyə olunan dərslik, dərs və vəsaiti metodik vəsaitlər:

1. A.Q.Məmmədov, Y.H.Hacıyev, H.M.Şirinov, Ə.Ə.Ağayev "Baytarlıq parazitologiyası" Azərəşr, Gəncə,1986.

2. E.Qocayev Parazitologiya və invazion xəstəlikləri. B,1986.

3. R.M.Bilalov "Parazitologiya və invazion xəstəlikləri" LDU Lənkəran 2021

IV. Prerekvizitlər:Fənnin tədrisi üçün öncədənbaşqa fənlərin tədrisi vacibdəyil.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə yanaşı başqa fənlərin tədris olunmasına ehtiyac yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi:Parazitologiya və invazion xəstəliklər fənni baytarlığın mühüm bölməsi olub burada parazital xəstəliklərin müxtəlif qrupları (helmintozlar, protozoqlar və araxnu-entomozlar), hər bir xəstəliyin törədicisi, onun inkişafı, xəstəliyin yayılması, əlamətləri, diaqnozu, müalicə və profilaktikasını öyrədir. Parazitologiya və invazion xəstəliklər fənni – klinik dizqnoztika, yoluxucu xəstəliklər, anatomiya, fiziologiya, biokimya və digər yoluxmayan daxili xəstəliklər fənləri ilə sax əlaqəlidir.

Parazitologiya və invazion xəstəliklər fənni parazitər xəstəliklərdən, onlara qarşı mübarizə tədbirlərindən, elmin və qabaqcıl təcrübənin nəliyyətlərindən hərtərəfli bəhs edilir. Parazitizm hadisəsi müxtəlif növlərdən olan iki orqanizm arasında elə münasibət formasıdır ki, onlardan biri yəni (parazit) digərindən qida mənbəyi və yaşayış mühiti kimi istifadə edir. Beləliklə parazitlər bir tərəfdən heyvan orqanizmini zəiflədərk, onların

yoluxucu xəstəliklərə qarşı müqavimətini azaldır, digər tərəfdən isə dəridə əmələ gətirdikləri zədəli yerlərdə mikroorqanizmlərin çoxalmaları və xəstəlik törətmələri üçün şərait yaradırlar. Bəzən isə özləri mikroorqanizmləri, xüsusən patogen mikrob və bakteriyaları mexaniki olaraq yayırlar. Parazitar xəstəliklərin əksəriyyəti Azərbaycan şəraitində ətraflı öyrənilmişdir. Heyvanların daxili parazitoloji xəstəliklərinə qarşı işlənilib hazırlanmış dəyərli elmi təkliflər təsərrüfatlarda geniş tətbiq edilir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər:Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024- cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır.

İmtahanda qazanan balların maksimum miqdarı 50-dır.İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır.

- 10 bal -tələbə keçilmiş material dərinədən başa düşür,cavabı dəqiq və hərtərəflidir
- 9 bal - tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı başa düşür,lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal -tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal - suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır.Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

- 91- 100 bal - əla (A)
- 81- 90 bal- çox yaxşı (B)
- 71- 80 bal-kafi (C)
- 61- 70 bal-lafi (D)
- 51-60 bal -qənaətbəxş (E)
- 51-baldan aşağı-qeyri-kafi (F)

IX.Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə-30 saat, laboratoriya-30 saat. Cəmi 60- saat.

№	Mühazirə movzuların məzmunu	Saat	Tarix
		Mühazirə	
1	2	3	4
1.	Mövzu 1: Parazitologiya və parazitizm haqqında ümumi məlumat Plan: 1. Fənnin qısa məzmunu,məqsədi ,inkişaf tarixi 2. Ümumi parazitologiya,parazitizmin mahiyyəti	2	

	3. Müxtəlif orqanizmlərin qarşılıqlı əlaqə tipləri 4. Parazitozların epizootologiyası, ekoloji diyar parazitologiyası Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]		
2.	Mövzu 2: Y.N.Pavlovski və K.I.Skryabinin təlimləri. Plan: 1. Y.N.Pavlovski transmissiv xəstəliklər və təbii ocaqlar təlimi. 2. K.I.Skryabinin devastasiya təlimi. 3. İnvazion xəstəliklərlə mübarizə tədbirləri Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
3.	Mövzu 3: Ümumi Helmintologiya Plan: 1. Helmintozların diaqnostikası və epizootologiyası 2. İmaginal və preimaginal dehelmintizasiya 3. Ümumi qabaqlayıcı mübarizə tədbirləri Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
4	Mövzu 4: Xüsusi Helmintologiya Plan: 1. Trematodlar və trematodozlar 2. Trematodların morfologiyası, biologiyası və sistematikası 3. Fassiolioz xəstəliyi 4. Dikroselioz xəstəliyi Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
5	Mövzu 5: Xüsusi Helmintologiya Plan: 1. Sestodlar və sestodozlar 2. Larval sestodozlar 3. Sistiserkoz (Finnoz) 4. Senuro, exinokokkoz Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
6	Mövzu 6: İmaginal sestodozlar Plan : 1. Moniezioz 2. Avitellinoz və tizanieziroz 3. Difillobotrioz 4. Rayetinoz Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
7	Mövzu 7: Nematodlar və nematodozlar Plan : 1. Oksiurata yarımdəstəsinə mənsub xəstəliklər 2. Atların oksiurozu 3. Quşların Heterakidozu Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
8.	Mövzu 8: Nematodlar və nematodozlar Plan: 1. Askaridata yarımdəstəsinə mənsub xəstəliklər 2. Buzovların neoaskaridozu 3. Donuzların askaridozu	2	

	4. Ətyeyən heyvanların toksokarozu və toksoaskaridozu 5. Quşların askaridiozu Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]		
9.	Mövzu 9: Nematodlar və nematodozlar Plan: 1. Stronqilyata yarım dəstəsinə mənsub xəstəliklər 2. Həzm sistemi stronqilyatozları 3. Trixostronqilyoz, və ostertarioz 4. Nematodiroz, xabertioz, Bunastomoz 5. Ezofaqostomoz, Marşallaqioz və Hemonxoz Mənbə: [Mühazirə materialları, 1,2]	2	
10.	Mövzu 10: Tənəffüs sisteminin Stronqilyatozları Plan: 1. Diktiokaulioz 2. Metostronqilyoz 3. Sinqomoz	2	
11.	Mövzu 11: Baytarlıq protozoologiyası Plan: 1. Babezioz 2. Piroplazmoz 3. Franselioz	2	
12.	Mövzu 12: Baytarlıq protozoologiyası Plan: 1. Teylerioz 2. Anaplazmoz 3. Qanparazitar xəstəliklərə qarşı mübarizə tədbirləri	2	
13.	Mövzu 13: İbtidailərin törətdikləri xəstəliklər. Plan: 1. Dovşanların eymeriozu (koksidiozu) 2. Quşların (koksidiozu) eymeriozu 3. İBH-koksidiozu (eymeriozu)	2	
14.	Mövzu 14: Buğumayaqlıların törətdiyi xəstəliklər (Akarologiya və Entomologiya) Plan: 1. Qoturluq gənələri Psoroptoz (dərisəthi qoturluq) 2. Akaroz (qaşınan qoturluq), Xorioptoz (dəriyeyən qoturluq) 3. İribuynuzlu heyvanların hipodermatozu 4. Qansoran həşəratlara qarşı mübarizə tədbirləri	2	
15.	Mövzu 15: Balıqların və arıların invazion xəstəlikləri Plan: 1. Balıqların opistorxozu 2. Balıqların eymeryozu və ixtiofitiriozu 3. Arıların varatozu və güvələri	2	
	Cəmi:	30 saat	

Laboratoriya – praktiki məşğələlər.

№	Keçirilən laboratoriya işlərinin mövzuları.	Laborat.	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu1: Müxtəlif orqanizmlərin qarşılıqlı əlaqə tipləri	2	
2	Mövzu2: Y.N.Pavlovski transmissiv xəstəliklər və təbii ocaqlar təlimi.	2	
3	Mövzu3: Helminтологиya haqqında anlayış. Helmintlərin sistematikasının əsasları.Trematodların ümumi xarakteristikası və quruluş sxemi	2	
4	Mövzu 4: Fasciola və paramfistomaların inkişaf sxemi.	2	
5	Mövzu 5: Dikroseliya, opistorx və protoqonimlərin biomorfoloji xüsusiyyətlərinin araşdırılması	2	
6	Mövzu 6: Sistiserkozlar.Qaramalın və donuzların sistiserkozu	2	
7	Mövzu 7: Exinokokkoz, alvekokkoz və senirozun törədicisinin inkişaf sxemi	2	
8	Mövzu 8: İmandinal sestodozlar. Gövşəyənlərin monieziozu, abitellinozu və tizaniozu	2	
9.	Mövzu 9: Askaridatozlar. Donuzların askaridozu, qaramalın neoaskaridozu, quşların askaridozu	2	
10.	Mövzu 10: Tənəffüs yollarının strongilyatozları. Diktiokaulyo, protostrongilatozlar, mulleriyoz, sistokaulyo.	2	
11.	Mövzu 11: Strongilyata yarımdəstəsinə mənsub xəstəlik törədicilərinin inkişaf sxemi	2	
12.	Mövzu 12: Qanparazitar xəstəliklərin törədicilərinin inkişaf sxemi	2	
13.	Mövzu 13: İbtidailərin törədicilərinin (koksidiyalar və priplazmidlər) biomorfoloji xüsusiyyətləri	2	
14.	Mövzu 14: Buğumayaqlıların (Akarologiya və Entomologiya) törətdiyi xəstəliklər və onların biomorfoloji xüsusiyyətləri	2	
15.	Mövzu 15: İribuynuzlu heyvanların hipodermatozunun törədicisinin inkişaf sxemi (biologiyası)	2	
	Cəmi:	30 s.	

XI.Fənn üzrə tələblər,tapşırıqlar:

- Parazitologiya və invazion xəstəliklər fənni baytarlığın mühüm bölməsi kimi helmintozlar, protozoqlar və araxnoentomozlar;
- hər bir xəstəliyin törədicisini onun inkişafının xəstəliyin yayılmasını klinik əlamətlərini, dizqnozu, müalicə və profilaktikasını dərindən tələbə bilməlidir.

XII.Fənn üzrə təlimin nəticələri: Helminтологиya haqqında anlayış.Helmintlərin sistematikasının əsasları. Trematodların ümumi xarakteristikası və quruluş sxem bliklərinə yiyələnmək

XIII. Tələbələrə fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. I – ci Kollokvium sualları:

1. Fənnin qısa məzmunu, məqsədi , inkişaf tarixi
2. Ümumi parazitologiya, parazitizmin mahiyyəti
3. Müxtəlif orqanizmlərin qarşılıqlı əlaqə tipləri
4. Parazitlərin epizootologiyası, ekoloji diyar parazitologiyası
5. Y.N.Pavlovskinin transmissiv xəstəliklər və təbii ocaqlar təlimi.
6. K.İ.Skryabinin devastasiya təlimi.
7. İnvazion xəstəliklərlə mübarizə tədbirləri
8. Helmintozların diaqnostikası və epizootologiyası
9. İmaginal və preimaginal dehelmintizasiya
10. Ümumi qabaqlayıcı mübarizə tədbirləri
11. Trematodlar və trematodozlar
12. Trematodların morfologiyası, biologiyası və sistematikası
13. Fassiolioz xəstəliyi
14. Dikroselioz xəstəliyi
15. Sestodlar və sestodozlar

II – ci Kollokvium sualları:

1. Larval sestodozlar
2. Sistiserkoz(Finnoz)
3. Senuro,exinokokkoz
4. Moniezioz
5. Avitellinoz və tizaniezioz
6. Difillobotrioz
7. Rayetinoz
8. Oksiurata yarımdəstəsinə mənsub xəstəliklər
9. Atların oksiurozu
10. Quşların heterakidozu
11. Askaridata yarımdəstəsinə mənsub xəstəliklər
12. Buzovların neoaskaridozu
13. Ətyeyən heyvanların toksokarozu və toksoaskaridozu
14. Quşların askaridiozu
15. Stronqilyata yarımdəstəsinə mənsub xəstəliklər

XV:İmtahan sualları:

1. Fənnin qısa məzmunu, məqsədi , inkişaf tarixi
2. Ümumi parazitologiya, parazitizmin mahiyyəti
3. Müxtəlif orqanizmlərin qarşılıqlı əlaqə tipləri
4. Parazitlərin epizootologiyası, ekoloji diyar parazitologiyası
5. Y.N.Pavlovskinin transmissiv xəstəliklər və təbii ocaqlar təlimi.
6. K.İ.Skryabinin devastasiya təlimi.
7. İnvazion xəstəliklərlə mübarizə tədbirləri
8. Helmintozların diaqnostikası və epizootologiyası
9. İmaginal və preimaginal dehelmintizasiya
10. Ümumi qabaqlayıcı mübarizə tədbirləri

11. Trematodlar və tremotodozlar
12. Trematodların morfologiyası,biologiyası və sistematikası
13. Fassiolioz xəstəliyi
14. Dikroselioz xəstəliyi
15. Sestodlar və sestodozlar
16. Larval sestodozlar
17. Sistiserkoz(Finnoz)
18. Senuro,exinokokkoz
19. Moniezioz
20. Avitellinoz və tizaniezioz
21. Difillobotrioz
22. Rayetinoz
23. Oksiurata yarımdestəsinə mənsub xəstəliklər
24. Atların oksiurozu
25. Quşların heterakidozu
26. Askaridata yarımdestəsinə mənsub xəstəliklər
27. Buzovların neoaskaridozu
28. Ətyeyən heyvanların toksokarozu və toksoaskaridozu
29. Quşların askaridiozu
30. Stronqilyata yarımdestəsinə mənsub xəstəliklər
31. Trixostronqilyoz,və ostertaqioz
32. Nematodioz,xabertioz,Bunastomoz
33. Ezofaqostomoz,marşallaqioz və hemonxoz
34. Diktiokaulyo
35. Metostronqilyoz
36. Sinqomoz
37. Babezioz
38. Piroplazmoz
39. Franselioz
40. Teylerioz
41. Anaplazmoz
42. Qanparazitar xəstəliklərə qarşı mübarizə
43. Dovşanların eymeriozu(koksidiozu)
44. Quşların (koksidiozu)eymeriozu
45. IBH-koksidiozu (eymeriozu)
46. Qoturluq gənələri psoroptoz (dərisəthi qoturluq)
47. Akaroz (qaşınan qoturluq), xoriopoz (dəriyeyən qoturluq)
48. İribuynuzlu heyvanların hipodermatozu
49. Balıqların eymeryozu və ixtiofitiriozu
50. Arıların varrotozu və güvələri

"S/F: Diyar Paratiziologiyası" fənninin sillabusu 050704 "Baytarlıq" ixtisası üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Baytarlıq və zoomühəndislik elmləri" kafedrasında müzakirə edilərək (14 fevral 2025-ci il 12 sayılı protokol) təsdiq olunmuşdur.

Fənn müəllimi: dos. R.Bilalov

Kafedra müdiri: dos. R.Bilalov